

BÖLGESEL FORUMLARDAN VI. ENERJİ SEMPOZYUMUNA

Olgun SAKARYA
(Elektrik Mühendisi – EMO)

A. Giriş

2006 yılının Haziran ayında yapılan 1.Koordinasyon Kurulunda oluşan eğilimi göz önüne alan EMO Yönetim Kurulu, 17.06.2006 tarih 40/06-03 nolu Kararında; Marmara, Orta Karadeniz, Doğu Karadeniz, İç Anadolu, Ege, Akdeniz, Çukurova ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Enerji Forumlarını da 40.Dönem etkinlikleri içine almıştır.

Bu forumlar ile;

- Enerji politikalarının yerelde de tartışılması olanağını yaratmak,
- Bölgesel enerji kaynaklarını, yerinden bir bakış açısıyla irdelemek,
- Yereldeki sorunları tespit etmek ve çözüm önerilerini belirlemek,
- En önemlisi bugün başlayan VI. Enerji Sempozyumu'na, yerelden de bir katkı sağlamak,
- Ve, tabii ki bu düşünceler ile birlikte örgütsel bağımızı biraz daha güçlendirmek, amaçlanmıştır.

Her ne kadar “Enerji Forumu” başlığını taşımış olsa da, forumlardaki sunumlar ve tartışmalar, çoğunlukla elektrik enerjisi üzerine yoğunlaşmıştır. Yapılan sunumlarda ve konular üzerindeki tartışmalarda, yerelde yaşanan ancak geneli de ilgilendiren sorunlar dile getirilmiş ve çözüm önerileri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

B. Yerele İlişkin Tartışma Konuları

Enerji forumlarında; bölgenin coğrafi durumu, ekonomik ve sosyal yapısı, yeraltı ve yer üstü kaynakları gibi özellikler bölgesel bazda farklı konu ve talepleri ön plana çıkarmıştır. Bu yönde ön plana çıkan konu başlıkları ile bölgesel taleplere kısaca değinmek gerekirse;

- 1) Marmara Bölgesi Enerji Forumu; İstanbul, Kocaeli ve Bursa Şubelerimizin ortak etkinliği olarak İstanbul'da düzenlenmiştir. Bölgedeki elektrik üretiminin ağırlıklı olarak doğal gazla dayalı olması nedeniyle arz güvenliğinin risk altında olduğu vurgulanmış, Marmara Bölgesi'nde arz güvenliğini sağlamak için, zengin jeotermal ve kömür kaynaklarının kullanılması gerektiğine dikkat çekilmiştir.
- 2) Zengin hidrolik potansiyele, Çarşamba-Bafra ovaları gibi verimli tarım alanlarına ve ormanlık bitki örtüsüne sahip Orta Karadeniz Bölgesi'nde düzenlenen enerji formunda; enerji ormanları ve biyoyakıtlardan enerji üretimi, İl Mahalli Çevre Kurulu'nca Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde kullanımı yasaklanan 6 no'lu Fuel-Oil'in yakıt olarak kullanıldığı ve kente bir km'den daha yakın bir mesafede tesis edilen her biri 100 MW olan iki adet mobil santralin çevrede yarattığı kirlilik, Sinop iline tesis edilmesi planlanan nükleer santraller ve Çarşamba Ovası'na tesisi öngörülen iki adet doğal gaz ve iki adet ithal kömür yakıtlı, kurulu gücü yaklaşık 2500 MW olacak dört adet santralin tesisi gündeme gelmiştir.

- 3) Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yapılan enerji forumunda, bölgede boşa akan zengin hidrolik potansiyelden merkezi bir planlama anlayışı içinde ve maksimum seviyede yararlanılması gerektiği ifade edilmiştir. Hidrolik enerjiden elektrik enerjisi üretmek için EPDK'dan lisans alan 214 adet projenin birçoğuna başlanılmadığı, lisansların elden ele dolaşarak bu konuda pazar yaratıldığı gündeme getirilmiştir.
- 4) İç Anadolu Enerji Forumu, diğer enerji forumlarından farklı olarak sekiz ayrı temsilcilikte düzenlenmiş ve sonuçları bölgesel foruma taşınmaya çalışılmıştır. Temsilcilik bazında yapılan tüm forumlarda da; bölgenin biyoenerji, biyogaz, jeotermal, rüzgar, güneş, hidrojen gibi alternatif ve yeni enerji türleri, kullanımları ve teknolojileri tartışma konusu edilmiştir. Forumlarda ön plana çıkan ve bölgesel foruma taşınan konular, ana başlıklarıyla; Yenilenebilir Enerji Kaynakları, Enerjide Kamusal Yaklaşım, Enerji-Çevre-Sağlık İlişkisi, Enerji Alanında Ar-Ge çalışmaları olmuştur.
- 5) Ege Bölgesi Enerji Forumu'nda; kullanıma sunulan elektrik enerjisinde teknik kalitenin değerlendirilmesi yapılmış, yenilenebilir enerji kaynağı olarak rüzgar ile güneş enerjisinin bölge içindeki potansiyelinden azami ölçüde yararlanılması hususuna değinilmiş ve bu konudaki Ar-Ge faaliyetleri için teşvik edici yasal düzenlemeler yapılması dile getirilmiştir.
- 6) Yıllar itibarıyla çok yoğun göç alarak hızlı bir yapılaşmanın görüldüğü Akdeniz Bölgesi'nde; turizmin gelişimi açısından, Kepez Elektrik döneminden kalan altyapı eksikliklerinin giderilmesi ve özellikle elektrik iletim tesislerine ait alt yapının güçlendirilmesinin önemi üzerinde durulmuştur. Bölgedeki zengin güneş enerjisinden azami ölçüde yararlanılması ve bu doğrultuda güneş haritasının çıkarılması ile fotovoltaik (güneş pilleri) sistemlerin tüketiciler bazında kullanılmasının teşvik edilmesi ve elde edilen elektrik enerjisindeki fazlalığın da sisteme aktarılması için gerekli düzenlemelerin yapılması Akdeniz Bölgesi Enerji Forumu'nda öne çıkan başlıca konular olmuştur.
- 7) EMO Adana ve Mersin şubelerinin ortaklaşa olarak düzenlediği Çukurova Enerji Forumu'nda; bölgede atıl durumda olan yenilenebilir kaynaklar ile yeraltı kaynaklarına öncelik verilmesi gerektiği, bunun enerjide dışa bağımlılığın azaltılması açısından önemli olduğu vurgulanmıştır. Yaz aylarında % 98 oranına ulaşan nemden kaynaklanan kirliliğin neden olduğu elektrik arızaları dile getirilmiş ve bu konuda, elektrik tesislerinde ve özellikle havai hatlarda izolasyon seviyesinin artırılması da dahil olmak üzere gerekli önlemlerin alınması istenmiştir. Bölgedeki elektrik dağıtım tesislerinin 33 kV-15,8 kV-6,3 kV gibi farklı orta gerilim kademelerinde işletildiği ortaya konulmuş; İşletme faaliyetleri, gerilim düşümü ve teknik kayıplar açısından olumsuz birçok sonuç yaratan bu sorunu gidermek için, orta gerilimden alçak gerilime dönüşümde 33/0,4-0,231 kV gerilim kademesinin kullanılması ve diğer gerilim kademelerinden dönüşüm yapılması gerekliliği görüşünde ortaklanılmıştır.
- 8) Ülkemizin zengin hidrolik potansiyeline sahip Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde yapılan enerji forumunda; altyapı yatırımlarına ayrılan ödeneklerin artırılması, bölgedeki güneş enerjisinin mutlaka kullanılması, gelir düzeyi düşük olan kullanıcılar için makul oranda, indirimli veya ücretsiz elektrik kullanımını temin edecek yeşil sayaç uygulamasına geçilmesi yönünde adım atılması, görüşleri benimsenmiştir.

Ayrıca, elektrik üretimi amacına dönük olarak yaklaşık % 80'inin, tarımsal sulama amacına dönük olarak yaklaşık % 14'ünün gerçekleştiği belirtilen GAP projesinde, sulama kanallarının tamamlanması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Dolayısıyla; sulamanın planlı ve verimli yapılarak yer altı sularının daha akılcı kullanılacağı, kanallar ile yapılacak sulama sonucu bölgede sulama için kullanılan elektrik enerjisinden büyük oranda tasarruf edileceği, buna benzer uygulamalar ile elektrik enerjisinde elde edilecek tasarruf sonucu, yapılması planlanan Ilısu Barajı'na ait potansiyele ihtiyaç olmayacağı ve böylelikle, tartışmasız bir tarih ve kültür hazinesi konumu ile turizm cazibe merkezi olan, Hasankeyf antik kentinin de kurtarılacağı ve bölge ekonomisine kazandırılacağı yönünde görüş oluşmuştur.

C. Genele İlişkin Tartışma Konuları

Bölgesel enerji forumlarında yukarıda kısaca özetlenen yerel sorunların yanında genele ilişkin değerlendirmeler de yapılmış ve yaşanan sorunlar ile bu sorunların çözümüne yönelik öneriler yapılmıştır. Genele ilişkin tartışma konularını da kısaca özetlemek gerekirse;

- 1) Dağıtım şebekelerinde kayıp-kaçak elektrik olarak birleştirilerek verilen değerlerin ayrıştırılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Dağıtım Şirketlerinin Performanslarının doğru değerlendirilebilmesi için bu konuya önem verilmesi ve bu yönde çözüm üretilmesi üzerinde durulmuştur.
- 2) Elektrik tesislerinin işletilmesinden sorumlu kurumlarda, hizmet kalitesinin artırılması için nitelikli personel çalıştırılmasının zorunluluğu ortaya konulmuş ve asli hizmetlerin yürütülmesinde taşeronlaşmaya son verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.
- 3) 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'nun ikincil mevzuatı olan Elektrik Piyasası Müşteri Hizmetleri Yönetmeliği'nin "**Bir başka müşteri mülkiyetindeki tesisten faydalanma**" başlıklı "Dağıtım lisansı sahibi tüzel kişi, herhangi bir müşterinin mülkiyetindeki branşman hattı ve müştemilatından ancak müşterinin bağlantı anlaşması hükümleri çerçevesinde ve müşterinin ortak kullanımında olan dağıtım tesislerini devralmak suretiyle yeni bağlantı taleplerini karşılayabilir" şeklinde tanımlanan 8. maddesi üzerindeki belirsizliğin ivedilikle ortadan kaldırılması istenmektedir. Çünkü, değişiklik yapılmadan önce "hat katılım bedeli" ödemek suretiyle enerji talebi karşılanabilen bir kullanıcının; 30 Aralık 2005 tarihli 26039 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik değişikliğinden sonra, özel mülkiyete ait hatların dağıtım şirketlerince devir alınmasında zorluk yaşanması veya dağıtım şirketlerince devir alınmak istenmemesi nedeniyle enerji talebi karşılanamaz hale gelmiştir.
- 4) 10 Kasım 2004 tarihli 25639 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Elektrik İletim Sistemi Arz Güvenilirliği ve Kalitesi Yönetmeliği" ile iletim sistemi kullanıcılarının reaktif güç tüketimlerine teknik sınırlama konulmuştur. 09 Ocak 2007 tarihli 26398 sayılı ve 20 Haziran 2007 tarihli 26558 sayılı resmi gazetelerde yayımlanan yönetmelik değişiklikleri ile bu sınırlamalara ait oranlar yeniden belirlenmiştir. Ayrıca, dağıtım sistemi kullanıcılarının da bu oranlara uyması şartı getirilmiştir. Forumlarda, özellikle dağıtım sistemi kullanıcılara getirilen bu oranların uygulanabilirliği konusunda çok yönlü eleştiriler ön plana çıkmış ve bu oranların tekrar gözden geçirilmesi istenmiştir.

- 5) Enerji forumlarında yoğun olarak tartışılan konuların başında, 4628 sayılı Yasa kapsamında “Arz Güvenliği” olmuştur. 2001 yılında dönemin hükümeti tarafından çıkarılan 4628 sayılı Yasa; rekabet ortamında elektriğin yeterli, kaliteli, sürekli, düşük maliyetli ve çevreyle uyumlu bir şekilde tüketicilerin kullanımına sunulmasını amaçlıyordu. 4628 sayılı Yasa ile birlikte daha önce kamu eliyle düzenlenen piyasa yapısından vazgeçilmiş, bunun yerine piyasa kurallarının geçerli olduğu rekabetçi, serbest bir elektrik piyasası yapısına geçilmiştir. Bu piyasada; müşteriler serbest ve serbest olmayan gruplar halinde iki kısımda tanımlanmış, ama en önemlisi merkezi bir planlama anlayışından vazgeçilerek, piyasada faaliyet gösteren katılımcıların tercihlerine dayalı dağınık bir yönetim ve planlama anlayışına geçilmiştir. Böylelikle arz güvenliği de bir anlamda piyasa katılımcılarının tercihlerine bırakılmıştır. Peki arz güvenliği nedir? Arz güvenliğini kısaca; enerjiye gereksinim duyulduğu zamanda, gereksinim duyulan miktar ve kalitede sunulabilme yeteneği olarak tanımlamak mümkündür. Bilindiği üzere 01 Temmuz 2006 tarihinde, ülkemizin batısını kapsayan 13 ilde yaklaşık altı saatlik bir kesinti yaşanmıştır. Lokal olarak başlayan ve ardışık olarak birbirini izleyen arızalara rağmen ilgililerce toparlanmaya çalışılan o kesintinin 13 ili kapsayacak şekilde büyümesine neden olan gerçeğin de; arızanın yaşandığı saatlerde, tamamen ticari nedenlerle devre dışı kalan özel sektöre ait bir adet hidrolik santral ve bölgedeki irili ufaklı otoprodüktör santrallerin sistemden ayrılması olduğu sonradan ortaya çıkmıştır. 01 Temmuz 2006 tarihli kesintide görüldüğü üzere; piyasa katılımcısı her şirketin sorumluluklarının ve ekonomik önceliklerinin farklı olması, sistemin işletilmesi ve kamu hizmeti anlayışının, bu şirketlerce yerine göre göz ardı edilebilmesi dikkate alındığında, arz güvenliğinin mutlaka kamu eliyle sağlanması zorunluluğu tüm forumlarda üzerinde görüş birliğine varılan an önemli konu olmuştur.
- 6) Bölgesel enerji forumlarında önemle üzerinde durulan konulardan biri de kısaca “DUY” diye ifade edilen dengeleme ve uzlaştırma uygulamalarıdır. 4628 sayılı Kanun’un ikincil mevzuatı olarak 21 Aralık 2004 tarihli 25677 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş ancak piyasada nakdi olarak 01 Ağustos 2006 tarihinden itibaren, yani 01 Temmuz 2006 tarihindeki kesintiden bir ay sonra uygulanmaya başlanmıştır. DUY’u kısaca tanımlamak gerekirse, aktif elektrik enerjisinde arz ve talebin gerçek zamanlı olarak dengelenmesi ve piyasa katılımları sonucu oluşacak alacak ve borçların da mali açıdan uzlaştırılmasıdır. Dengeleme işlemi, sistem işletmecisi tarafından yani TEİAŞ’a bağlı Milli Yük Tevzi Merkezi uzlaştırma işlemi de yine TEİAŞ bünyesindeki Piyasa Mali Uzlaştırma Merkezi (PMUM) tarafından yürütülmektedir. Bu kapsamda, arz ve talebi anlık olarak dengelemek için, piyasa katılımcılarının (üretim şirketlerinin) kabul edilmiş yük alma fiyatlarına göre dengeleme birimlerinin üretimlerinin artırılması ve yük atma fiyatlarına göre dengeleme birimlerinin üretimlerinin azaltılmasıdır. Üretim şirketleri, dengeleme birimleri için verdikleri yük alma ve yük atma fiyatlarını; maliyet ve kar oranlarını dikkate alarak belirlemektedirler ki bundan daha doğal da bir şey olması mümkün değildir. Peki, DUY uygulaması ile ortaya nasıl bir tablo çıkmıştır? 27 Aralık 2006 tarihinde 17.00-18.00 saatleri arasında oluşan arz açığının kapatılması için “yük al” talimatı verilen dengeleme birimi nedeniyle bir saatlik sistem marjinal fiyatı 1100 YTL olmuştur.

Saat 00.00 – 01.00	arası SMF (YTL) olarak	120,00
“ 01.00 – 02.00	“ “ “	110,00
“ 02.00 – 03.00	“ “ “	102,98
“ 03.00 – 04.00	“ “ “	98,97
“ 04.00 – 05.00	“ “ “	87,18
“ 05.00 – 06.00	“ “ “	103,90
“ 06.00 – 07.00	“ “ “	119,96
“ 07.00 – 08.00	“ “ “	87,18
“ 08.00 – 09.00	“ “ “	140,18
“ 09.00 – 10.00	“ “ “	146,17
“ 10.00 – 11.00	“ “ “	162,87
“ 11.00 – 12.00	“ “ “	167,81
“ 12.00 – 13.00	“ “ “	142,97
“ 13.00 – 14.00	“ “ “	145,82
“ 14.00 – 15.00	“ “ “	146,17
“ 15.00 – 16.00	“ “ “	153,43
“ 16.00 – 17.00	“ “ “	171,18
“ 17.00 – 18.00	“ “ “	1100,00
“ 18.00 – 19.00	“ “ “	218,40
“ 19.00 – 20.00	“ “ “	159,11
“ 20.00 – 21.00	“ “ “	148,66
“ 21.00 – 22.00	“ “ “	142,90
“ 22.00 – 23.00	“ “ “	140,19
“ 23.00 – 24.00	“ “ “	137,45

Bu bedel gün içinde oluşan fiyat ortalamasının yaklaşık 6-7 katı kadardır. O saat itibarıyla oluşan zararın yaklaşık 3 milyon YTL olduğu, yazılı basın organlarında¹ yer almıştır. 27 Aralık 2007 tarihinde 17.00-18.00 saatleri arasında oluşan fiyat nedeniyle aylık olarak hesaplanan Sistem Dengesizlik Fiyatları (SDF) da artmış ve kullanıcı durumunda olan dağıtım şirketlerinin aylık tüketim faturalarına yansımıştır. Yani DUY uygulaması ile spot piyasaya enerji satan üreticilerin kazançlarını, dağıtım şirketlerinin zararı oluşturmuştur. Serbestleştirme ile merkezi planlama yapısından piyasa katılımcılarına dayalı dağıtım bir yönetim yapısına geçildiği, oysa elektrik enerjisi planlamasının; üretim, iletim, dağıtım ve tüketimin bütüncül bir anlayışla merkezi bir yapı içinde ele alınması gerektiği tüm forumların ana fikrini oluşturmuştur. Ayrıca; arz ve talebin birbirine çok yakın seviyede olduğu, yüksek ve hızlı talep artışına sahip ülkemizde bu tür uygulamaların bedelinin çok ağır olabileceği, California krizinin unutulmaması gerektiği de önemle vurgulanmıştır.

- 7) Bölgesel enerji forumları içinde genel tartışma konularından bir tanesine de Nükleer Santraller oluşturmuştur. Nükleer santrallerde;
- Yatırım, finansman, kredi, garanti, işletme maliyetlerinde ekonomik ve ticari olarak tam bir başarısızlık yaşanması,
 - Atıkların nasıl bertaraf edileceğinin hala çözümsüz olması,
 - Uranyum yakıtı işletmeciliğinin sorunları,
 - Arızalar nedeniyle sık sık devre dışı kalması,
 - Normal işletme anında çevreye sızan radyasyon yayılımı,

¹ Radikal Gazetesi, 06 Ocak 2007, <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=209255>

- f) Sıkça yaşanan ve milyonlarca kişiyi etkileyen nükleer kazalar,
g) Yüksek güvenlik nedeniyle lisanslama ve yapım sürelerinin 15-20 yıla uzaması,
h) Nükleer silahlanma,
i) “11 Eylül” saldırısı gibi uluslararası asimetrik tehditlerin artması,
j) Nükleer enerjiye karşı yurttaş tepkisi ve oluşan güvensizlik,
gibi konularla “Neden Nükleer Santrallere Hayır?” sorusu yanıtlanmıştır.
- 8) Enerji Verimliliği, forumlarda yoğun olarak işlenen bir başka konu olmuştur. Ulaşım, binalarda ve sanayide enerji verimliliği ayrı ayrı ele alınmış ve bu konuda ülkemizin içinde bulunduğu durum ortaya konularak yürütülen çalışmalar tartışılmıştır. Ülkemizde; 2000-2006 yılları arasında trafikteki araç sayısının ulusal gelirden (GSMH) daha hızlı büyüdüğü, yakıt vergilerinin bütçenin yaklaşık % 18’ini oluşturduğu, toplu taşıma için neredeyse hiçbir sübvansiyon olmadığı üzerinde durulmuş ve geliştirilmiş kamu ulaşım altyapılarının planlanması ile inşa edilmesi gerekliliğine dikkat çekilmiştir.
- 9) Geçmişte yaşanan, AKTAŞ-ÇEAŞ ve KEPEZ deneyimleri göz önüne alınarak özelleştirme uygulamaları da, doğal olarak forumların en belirgin tartışma konusu olmuştur. Bilindiği üzere Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından ilana çıkılan üç adet dağıtım bölgesi için, 19 Ocak 2007 tarihinde teklif alınması gerekiyordu. Ancak, tekliflerin alınacağı tarihe iki hafta kala, Sayın Başbakanımızın bir açıklamasıyla dağıtım özelleştirmesi ötelenmiş oldu. Forumlarda; özelleştirme için söylenecek en güzel sözün de, Sayın Başbakanımız “Benzin fiyatlarındaki artıştan vatandaş bizi sorumlu tuttu. Aynı şeyin olmaması için, elektrikte özelleştirme düşünmüyoruz”² şeklinde, ulusal basına yaptığı açıklamasının olduğu ifade edilmiştir. Özelleştirmenin sonuçları itibarıyla, kullanıcılar üzerinde yaratacağı etkiyi özetlemesi ve 4628 sayılı Yasa’daki ucuz enerji öngörüsü ile çelişkisi bakımından bu sözlerin anlamlı olduğu düşünülmektedir.

D. Sonuçlar

Sonuç olarak;

- ✓ Ucuz, sürekli ve kaliteli enerji kullanımının temel bir insan hakkı ve sunumunun da zorunlu bir kamu hizmeti olduğunun unutulmaması,
- ✓ Elektrik enerjisi planlamasının; üretim, iletim, dağıtım ve tüketimin, ülkemize özgü koşullarda ve bütüncül bir anlayış içinde değerlendirildiği merkezi bir yapı içinde ele alınması,
- ✓ Enerji üretiminde ulusal ve yenilenebilir enerji kaynaklarına öncelik verilerek ülkemizdeki mevcut potansiyellerinin değerlendirilmesi,
- ✓ Rüzgar, güneş, jeotermal, biyogaz, biyokütle, hidrojen gibi enerji kaynaklarının elektrik enerjisi üretimi içindeki paylarının artırılması ve bu konuda ulusal teknolojiler oluşturmak üzere Ar-Ge çalışmalarına genel bütçeden pay ayrılması,

² Milliyet Gazetesi, 06 Ocak 2007, <http://www.milliyet.com.tr/2007/01/06/ekonomi/eko05.html>

- ✓ Elektrik enerjisinde kayıp-kaçak tanımlarının ayrıştırılması ve kayıp ile kaçak elektrik kullanımının, gelişmiş ülkelerdeki oranlara düşürülmesi,
- ✓ Enerjinin verimli ve etkin kullanımına yönelik projelerin desteklenmesi ile ulusal enerji tasarrufu bilincini oluşturmak üzere ilköğretimden başlayan eğitim programları hazırlanması,
- ✓ Ülkemizin elektrik enerjisi talebini karşılamak ve kaynak çeşitliliği için öngörülen, ancak uluslararası lobilerin pazarladığı, zenginleştirilmiş kaynak kullanımından, atık durumu ve maliyetine kadar birçok sorunu da beraberinde taşıyan Nükleer Santral inşası sevdasından vazgeçilmesi,
- ✓ Enerji arz güvenliğinin, piyasa koşullarında oluşan ticari bir düşünceyle değil kamu hizmeti anlayışıyla devlet tarafından sağlanması için gerekli önlemlerin acilen alınması,
- ✓ Geçmişteki sorunlu örnekler göz önüne alınarak, özelleştirme uygulamalarına son verilmesi,
- ✓ Enerjinin üretimi ve tüketiminde, enerji-çevre-insan ilişkisinin mutlaka gözetilmesi,
- ✓ Arz güvenliğinde, yıllar itibarıyla dışa bağımlılığımızı azaltacak ulusal politikaları saptamak üzere; kamu sektörü, özel sektör, üniversiteler, akademisyenler, meslek örgütleri ve sendikalar gibi tarafların temsilcilerinden oluşan geniş katılımlı bir yapı tarafından, ulusal ve kamusal çıkarları ön planda tutan bir bakışla, merkezi ve stratejik planlama hazırlanması,

gerektiği, Bölgesel Enerji Forumlarında üzerinde görüş birliğine varılan başlıca konular olmuştur.

22 Ekim 2007